

คำอภิปรายเรื่องการบัญญัติศัพท์ไอซีที

ราชบัณฑิตยสถาน

ดร. ครรชิต มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต

21 กุมภาพันธ์ 2546

ในยุคโลกาภิวัตน์นั้นประเทศหนึ่ง ๆ ไม่สามารถประดิษฐ์คิดค้น หรือพัฒนา เทคโนโลยีและ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้มากพอด้วยตนเอง แต่ละประเทศจำเป็นต้องนำเข้าสิ่งของเครื่องใช้ เทคโนโลยี และความรู้จากประเทศอื่นตลอดเวลา เพื่อที่จะได้นำมาศึกษา และ ปรับปรุงให้มีประโยชน์ และก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การทำเช่นนี้จำเป็นที่แต่ละประเทศจะต้องเรียนรู้ศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับ เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้เหล่านั้นเพื่อที่จะได้เข้าใจรายละเอียดได้อย่างชัดเจน หากยังไม่เข้าใจ หรือเข้าใจแต่คลาดเคลื่อนไปจากหลักการที่แท้จริงก็จะทำให้เกิดปัญหาในการนำเทคโนโลยีและความรู้ ที่ได้รับไปใช้งาน

การบัญญัติศัพท์เทคนิคด้านต่าง ๆ ให้เป็นคำศัพท์ในภาษาประจำชาติเป็นงานที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อความก้าวหน้าทางวิชาการของประเทศที่เป็นเจ้าของภาษา ศัพท์ต่าง ๆ ที่บัญญัติขึ้นจะช่วย ให้คนในชาตินั้นเข้าใจความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ สิ่งของเครื่องใช้และสิ่ง ประดิษฐ์ใหม่ ๆ ได้อย่างชัดเจนขึ้น คนในชาติมีความเข้าใจตรงกันว่าคำนั้น ๆ หมายถึงสิ่งใดหรือเรื่อง ใดอะไร หากไม่มีผู้รับผิดชอบบัญญัติศัพท์อย่างเป็นทางการเสียแล้ว ก็จะมีผู้กำหนดคำขึ้นใช้เองเป็น จำนวนมากและอาจสร้างความสับสนให้แก่คนทั่วไปได้ ยกตัวอย่างเช่นคำว่า **globalization** นั้น ก่อน หน้าที่ทางราชบัณฑิตยสถานจะบัญญัติให้ใช้คำว่า **โลกาภิวัตน์** นั้น ก็มีผู้บัญญัติคำอื่น ๆ ขึ้นมาใช้กัน หลายคำ เช่น **โลกานุวัตติ บ้าง โลกไม่มีพรมแดน บ้าง หรือ ทับศัพท์เป็นไทยว่า โกลบอลไลเซชัน บ้าง** ครั้นเมื่อราชบัณฑิตยสถานได้ประกาศให้ใช้คำศัพท์บัญญัติว่า **โลกาภิวัตน์** แล้ว การโต้แย้งหรือเสนอ ศัพท์ใหม่ ๆ สำหรับคำนี้ก็หมดไป และคนไทยก็เข้าใจความหมายนี้ได้ตรงกัน

การบัญญัติศัพท์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยาก ซับซ้อน และ ช้า ไม่ทันกับการเกิดขึ้นของวิทยาการ โดยเฉพาะศัพท์ทางด้านวิชาการคอมพิวเตอร์ และ ด้าน การสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งปัจจุบันรวมเรียกว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology เรียกย่อ ๆ ว่า ICT) นั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากจนกระทั่งเป็นไปได้ที่ราชบัณฑิตยสถานจะสามารถบัญญัติศัพท์ทางด้านนี้ออกมาใช้ได้ทันต่อความก้าวหน้าของวิ วิชาการ

ในการบรรยายนี้ ผู้เขียนจะไม่กล่าวถึงการบัญญัติศัพท์ทางด้านวิทยาศาสตร์โดยรวมของราช บัณฑิตยสถาน แต่จะขอเน้นทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเท่านั้น เพราะเป็นงานที่ผู้

เขียนมีส่วนใกล้ชิดค่อนข้างมาก เป็นงานที่อยู่ในสาขาวิชาชีพของผู้เขียน และ เป็นงานที่มีปัญหา มาก เพราะเกิดคำศัพท์วิชาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นรวดเร็วตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเชื่อว่าเนื้อหาที่ผู้เขียน อภิปรายวันนี้ก็มีลักษณะเหมือนกับที่เกิดกับการบัญญัติศัพท์ทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีสายอื่นด้วย เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น ทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพ มีการคิดค้นพัฒนาเนื้อหาต่าง ๆ ออกไปอีก มากจนกระทั่งกลายเป็นสาขาวิชาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทางด้านการแพทย์มีผู้ค้นพบโรคแปลก ๆ ใหม่ ๆ อีกมากเช่นกัน

ภาพรวมของการบัญญัติศัพท์สาขา ICT

ราชบัณฑิตยสถานได้แต่งตั้งคณะกรรมการบัญญัติศัพท์คอมพิวเตอร์ขึ้นภายใต้คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 ประธานท่านแรกก็คือ ศาสตราจารย์ ชัย มุกตพันธุ์ เมื่อท่านถึงแก่อนิจกรรมแล้ว ผู้เขียนก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานอนุกรรมการสืบต่อมาจนถึงขณะนี้ ในตอนแรกนั้นคณะกรรมการได้บัญญัติทั้งศัพท์และเขียนคำอธิบายประกอบเริ่มตั้งแต่ อักษร A จำได้ว่าตอนนั้นคณะกรรมการใช้พจนานุกรมคอมพิวเตอร์ของเพนกวินเป็นตัวตั้งสำหรับ เลือกคำต่าง ๆ มาบัญญัติ และถ้าจำไม่ผิดเข้าใจว่าทางคณะกรรมการมีหนังสือศัพท์บัญญัติทางด้าน อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ของทางวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยอีกสองเล่มสำหรับใช้ ประกอบการบัญญัติศัพท์ ระยะนั้นพจนานุกรมคอมพิวเตอร์ที่มีชื่อเสียงหลาย ๆ เล่มยังไม่ได้จัดพิมพ์ ต่อมาเมื่อมีพจนานุกรมมากขึ้นเราจึงเริ่มหันไปใช้พจนานุกรมที่ดีกว่าเช่น ของออกซฟอร์ด

วิธีบัญญัติของเราก็คือไล่ตามคำในแต่ละหมวดอักษร แล้วก็บัญญัติทั้งคำศัพท์และคำอธิบาย ควบคู่กันไป การบัญญัติศัพท์เช่นนี้ค่อนข้างจะมีปัญหาเพราะคำอธิบายศัพท์ในพจนานุกรมของเพนกวินค่อนข้างจะกว้างและไม่มียละเอียดมากนัก ความจริงผู้เขียนเองต้องการเขียนคำอธิบายยาว ๆ ใน ทำนองสารานุกรมสั้น ๆ มากกว่าเขียนคำนิยามของคำ แต่อนุกรรมการเห็นว่าน่าจะเขียนสั้น ๆ มากกว่า คำอธิบายที่เขียนขึ้นจึงเป็นไปตามที่อนุกรรมการเห็นชอบตามนั้น

แต่เมื่อจัดทำศัพท์บัญญัติและคำอธิบายไปได้แค่เพียงตอนต้นของอักษร C ทางอนุกรรมการ เห็นว่าการบัญญัติศัพท์เดินหน้าค่อนข้างช้าไม่ทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ดังนั้นจึงได้ตัดสินใจเปลี่ยนวิธีการมาเป็นการบัญญัติศัพท์อย่างเดียว และเลือกบัญญัติเฉพาะศัพท์ที่ใช้กันแพร่หลายมาก ๆ เท่านั้น เพราะถ้าหากจะบัญญัติศัพท์เรียงตามหมวดอักษรที่ปรากฏในพจนานุกรม ก็ไม่ทราบว่ามีเมื่อใด จะจบ และเมื่อใดจะพิมพ์ศัพท์บัญญัติออกมาเผยแพร่ได้ ทางกลุ่มผู้ใช้คอมพิวเตอร์ก็มีมากขึ้นทุกวัน เพราะวงการคอมพิวเตอร์กำลังเติบโตขึ้นปีละเกือบสามสิบเปอร์เซ็นต์ ผู้เขียนเองรับหน้าที่คัดเลือก เฉพาะศัพท์ที่ใช้มากออกมาเพื่อพิจารณาก่อน ส่วนศัพท์อื่น ๆ ที่เป็นเรื่องปลีกย่อยหรือมีผู้รู้จักน้อยก็เก็บ

ไว้บัญญัติเพิ่มเติมในภายหลัง โดยวิธีนี้ทำให้อนุกรรมการสามารถนำเสนอศัพท์บัญญัติต่อคณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์ได้เร็วขึ้น เมื่อผ่านคณะกรรมการแล้วทางราชบัณฑิตยสถานก็นำศัพท์บัญญัติเหล่านั้นไปพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2533

ต่อจากนั้นคณะกรรมการก็หันไปเก็บศัพท์อื่น ๆ ที่เหลือโดยคราวนี้เราเปลี่ยนไปใช้พจนานุกรมออกซฟอร์ดเป็นหลักแทนพจนานุกรมเพนกวิน แต่การบัญญัติศัพท์ที่เหลือก็ไม่ใช่ว่าจะง่าย เพราะวงการคอมพิวเตอร์เติบโตเร็วมากดังที่กล่าวแล้ว ดังนั้นจึงมีศัพท์ต่าง ๆ ท่วมท้นเข้ามามาก ศัพท์บางอย่างคนไทยได้รับทราบจากสื่อต่างประเทศได้เร็วมากเพราะความก้าวหน้าของวงการสื่อสารโทรคมนาคม แต่เราไม่ทราบความหมายที่แท้จริงเพราะแม้แต่พจนานุกรมภาษาอังกฤษเองก็ยังพิมพ์ไม่ทันการเกิดขึ้นของศัพท์ โดยทั่วไปเราได้เห็นแต่ศัพท์และประโยคที่เกี่ยวกับศัพท์นั้นในข่าวหรือบทความภาษาอังกฤษ แล้วเราก็ตีความเอาเองว่าคืออะไร แต่การบัญญัติศัพท์จริง ๆ นั้นจำเป็นต้องทราบความหมายที่แท้จริงตลอดจนความเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ๆ ด้วย ศัพท์เหล่านี้มาเร็วและบางครั้งทำให้ผู้ที่ต้องเผยแพร่หรือใช้ศัพท์เหล่านี้พากันบัญญัติศัพท์ขึ้นเองก่อนโดยไม่ถูกต้องตามความหมายหรือมีละก็เขียนทับศัพท์โดยไม่ได้ใช้หลักเกณฑ์ของทางราชบัณฑิตยสถาน

หลังจากนั้นทางคณะกรรมการก็ยังคงบัญญัติศัพท์เพิ่มเติมต่อมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงปัจจุบันได้จัดพิมพ์ศัพท์บัญญัติทางด้านคอมพิวเตอร์ไปแล้วหลายครั้ง

ในปี 2538 เป็นปีที่รัฐบาลไทยกำหนดให้เป็นปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ท่านนายกรัฐมนตรีเห็นว่าพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้ก้าวรุดหน้าไปมากและยังไม่มีการบัญญัติศัพท์ทางด้านนี้ ท่านจึงได้ปรารถนาเรื่องนี้ขึ้นและได้ตั้งคณะกรรมการบัญญัติศัพท์เทคโนโลยีสารสนเทศขึ้น และโดยที่เทคโนโลยีนี้มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาก ท่านจึงได้แต่งตั้งให้ผู้เขียนเป็นประธานอนุกรรมการชุดนี้ด้วย อนึ่งควรทราบด้วยว่าในช่วงนี้เองได้มีการเปลี่ยนสถานะของคณะกรรมการเป็นคณะกรรมการเต็มตัวด้วย

แนวคิดของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นก็เหมือนกับของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์คอมพิวเตอร์ นั่นก็คือมุ่งบัญญัติศัพท์ให้ทันต่อความก้าวหน้า ส่วนการเขียนคำอธิบายนั้นทางคณะกรรมการเห็นควรให้รอไว้ก่อน สำหรับศัพท์ที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์นั้นทางคณะกรรมการจะนำศัพท์ที่ทางคณะกรรมการบัญญัติศัพท์คอมพิวเตอร์บัญญัติไว้มาทบทวน และ เพิ่มเติมศัพท์อื่น ๆ ที่มีความหมายทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศลงไปด้วย

วิธีการบัญญัติศัพท์ทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศของราชบัณฑิตยสถานยังคงเป็นแบบที่ทำมาหลายปีแล้ว นั่นก็คือให้กรรมการนำศัพท์ที่ได้คัดเลือกไว้แล้วนั้นไปพิจารณาคัดศัพท์บัญญัติ จากนั้นจึงนำมาเสนอในที่ประชุมให้กรรมการช่วยกันพิจารณา ที่ประชุมก็ช่วยกันแสดง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคำที่เสนอนั้นว่าเหมาะสมหรือไม่ แนวทางการพิจารณาก็อาศัยแนวการบัญญัติศัพท์ที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า ให้พิจารณาหากำไทยมาใช้ก่อน หากไม่มีก็ให้พิจารณาคำบาลีสันสกฤต และหากไม่มีคำที่เหมาะสมเลยก็ให้ใช้วิธีทับศัพท์

แนวทางนี้ในทางปฏิบัติแล้วไม่ใช่ง่าย เพราะคำศัพท์เทคนิคทางด้านไอซีทีนั้นจำนวนมากเป็นคำง่าย ๆ ที่ใช้กันอยู่แล้วเช่น read , write, process, fetch, smart, intelligent, bug การที่จะนำศัพท์บัญญัติเดิมของคำเหล่านี้มาใช้ก็พอจะได้อยู่ แต่ไม่ได้หมดทุกคำ เพราะถ้าใช้ก็อาจจะไม่เข้าใจหรือคลาดเคลื่อนไปจากวิธีการจริง ๆ อาทิ

Read พอจะใช้คำว่า **อ่าน** ได้โดยไม่ผิดความหมาย แม้ว่าการอ่านนั้นเราจะต้องอาศัยนัยน์ตาและ คอมพิวเตอร์ไม่มีนัยน์ตา การบัญญัติคำ **read** ว่า **อ่าน** ก็ยังพอใช้ได้

Write คำนี้เรามักจะแปลว่า **เขียน** ซึ่งก็หมายถึงการเขียนด้วยปากกา หรือ ดินสอ คำว่า **เขียน** นี้ใช้ได้กับบางกรณีเช่นนั้น สำหรับคำเรียกชื่อส่วนหนึ่งของอุปกรณ์เช่น read/write head นั้น เรารู้สึกว่าการอ่าน/เขียน ฟังดูไม่ค่อยถูกต้องเท่าใด เราจึงบัญญัติว่า หัวอ่าน/บันทึก ดังนั้นศัพท์บัญญัติของคำ **write** จึงเพิ่มคำว่า **บันทึก** ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง

Process ไม่ทราบว่ามีใครใช้คำว่า **ประมวลผลข้อมูล** กับคำว่า **data processing** เป็นคนแรกเมื่อใช้ติดแล้ว คณะกรรมการก็ต้องใช้คำว่า **ประมวล** เป็นศัพท์บัญญัติของ **process** ไปด้วย ทั้ง ๆ ที่ความหมายของคำว่าประมวลนั้นคือ **รวมไว้ด้วยกัน** เช่น **ประมวลกฎหมาย** แต่ในกรณีนี้เราก็บัญญัติเพิ่มเติมว่า **กรรมวิธี** และ **กระบวนการเอาไว้ด้วย** เพราะอาจจะมิใช่ใช้ในความหมายที่ไม่ใช่การประมวลอย่างใดก็ตามหากเป็นคำที่มีคำว่า **processing** แล้ว เราบัญญัติให้ใช้คำว่า **ประมวล**

นี่ก็เป็นความยากอย่างหนึ่ง เพราะการบัญญัติศัพท์นั้นเราไม่ได้พยายามจะคิดศัพท์ที่แหวกแนวออกไปจากที่คนทั่วไปเขาใช้ ยกเว้นเมื่อเราเชื่อว่าเราน่าจะบัญญัติศัพท์ที่ตรงความหมายได้ดีกว่า แต่ก็จะมีใครใช้ ดังตัวอย่างคือ

Office automation คำนี้ไม่ทราบอีกเหมือนกันว่าใครใช้คำว่า **สำนักงานอัตโนมัติ** โดยรูปศัพท์ภาษาไทยแล้วเป็นคนละความหมายเลย เพราะน่าจะหมายความถึงสำนักงานที่มีอะไร ๆ เป็นอัตโนมัติไปหมด แต่ในทางปฏิบัติแล้ว งานที่จัดสร้างให้มีความเป็นอัตโนมัติ ก็คืองานเอกสาร งานสื่อสาร งานสนับสนุนผู้ปฏิบัติงาน เช่นการนัดหมาย การกำหนดตารางเวลาทำงาน ฯลฯ ด้วยเหตุนี้กรรมการหลายท่านจึงไม่เห็นพ้องด้วยกับคำที่เรียกกันนี้ และบัญญัติขึ้นมาใหม่ว่า **การทำสำนักงานให้เป็นอัตโนมัติ** ซึ่งผลก็คือไม่มีใครใช้ คำทำนองนี้ยังมีอีกมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Computer Assisted Instruction หรือ **CAI** เดิมทีก็ใช้คำไทยว่า **คอมพิวเตอร์ช่วยสอน** คำนี้กรรมการดูศัพท์แล้วบอกว่า **คอมพิวเตอร์** ไม่ได้ช่วยสอนสักหน่อย คนสอนก็คือครูอาจารย์นั่น

แหละ แต่ได้ถ่ายทอดคำสอนมาเป็นบทเรียนให้นักเรียนอ่านและทำแบบฝึกหัดกับคอมพิวเตอร์ ดังนั้น
กรรมการก็ช่วยกันคิดศัพท์บัญญัติใหม่ว่า การสอนใช้คอมพิวเตอร์ช่วย คำนี้ถูกต้องตรงตามความหมาย
แต่ไม่มีใครนำไปใช้

Fetch เป็นคำธรรมดาและเป็นคำกริยาด้วย เราก็บัญญัติได้ง่าย ๆ ว่า **ไปนำมา**

Smart เป็นคำง่าย ๆ ที่สร้างความหนักใจให้แก่กรรมการ ไม่ว่าจะเลือกคำใดมาก็ไม่รอดพ้น
ถูกวิจารณ์แรง ๆ ไปได้ แล้วคำนี้ก็มิใช่มาด้วย เช่น **smart card** ซึ่งทางกรรมการบัญญัติว่า **บัตรเก่ง**
และไม่มีใครใช้ ส่วนมากจะทับศัพท์คำนี้

Intelligence มีความหมายหลายอย่าง หมายถึง **ข่าวกรอง** ก็ได้ หมายถึง **ความฉลาด** ก็ได้
แต่สำหรับกรรมการบัญญัติศัพท์คอมพิวเตอร์นั้น ได้เลือกคำศัพท์บัญญัติไว้ต่างกันสุดแต่บริบท
เช่น **intelligent building** เราบัญญัติว่า **อาคารอัจฉริยะ** คำนี้มีคนตำหนิว่าความหมายไม่ถูก แต่ก็มิใช่
ใช้คำศัพท์นี้กันทั่วไป อีกคำหนึ่งคือ **artificial intelligence** เราใช้คำที่มีใช้กันอยู่แล้ว และเรารู้สึกว่ามีความ
หมายดีคือ **ปัญญาประดิษฐ์** คำนี้ก็มิใช่ใช้กันทั่วไปเหมือนกัน

Bug คำนี้เรานิยมแปลว่า **แมลงปีกแข็ง** แต่ ท่านราชบัณฑิต ดร. สุธรรม อารีกุล ท่านบอกว่า
ที่แท้คือตัว **มวน** อย่างไรก็ตามในทางด้านคอมพิวเตอร์นั้นเราได้บัญญัติคำ **bug** ว่า **จุดบกพร่อง** ไม่ใช่
แมลงหรือมวน มีคนเล่าว่าการที่ฝรั่งนักสร้างคอมพิวเตอร์ใช้คำนี้กับปัญหาระหว่างการใช้อุปกรณ์ก็
เพราะในสมัยก่อน การใช้อุปกรณ์ต้องใช้พลังงานไฟฟ้ามาก ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์มีแสงไฟ
ฟ้าส่องสว่างล่อให้แมลง หรือ มวนบินเข้ามาเล่นแสงไฟ แล้วก็พลัดเข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์เป็น
เหตุให้วงจรอิเล็กทรอนิกส์ขัดข้องจนทำให้เครื่องหยุด ผู้ปฏิบัติงานต้องหาว่าแมลงไปติดอยู่ที่ไหนแล้ว
หยิบออกทิ้ง จึงเรียกว่า **debug** หรือ **การแก้จุดบกพร่อง** คำนี้ยาวไปหน่อยแต่คงจะให้ความหมายครบ
ก็ต้องค้นค้นหาทั้งจุดบกพร่องแล้วแก้ไขด้วย อย่างไรก็ตามนักคอมพิวเตอร์บางคนไม่ชอบอยากให้
ทับศัพท์มากกว่า แต่ถ้าเขียนตามมาตรฐานของราชบัณฑิตยสถานก็จะเป็น **ดีบั๊ก** ซึ่งไม่ค่อยสวยงามเท่า
ใดนัก

ศัพท์บัญญัติแปลก ๆ

ศัพท์ไอซีทีบางคำเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์หรือสาขาอื่น ๆ ที่มีคณะกรรมการอื่นบัญญัติ
เอาไว้แล้ว ศัพท์เหล่านี้แม้เราจะไม่เห็นด้วยเพราะเห็นว่ายากหรืออ่านไม่เข้าใจแต่ก็ไม่สามารถจะแก้ไข
ได้ นอกจากนั้นยังมีหลักเกณฑ์กำกับในการบัญญัติศัพท์อีกอย่างหนึ่งว่า หากไม่จำเป็นจริง ๆ ไม่ควร
แก้ไขศัพท์บัญญัติเดิมเพราะจะทำให้สับสน ยกตัวอย่างเช่น

Critical Path Method ศัพท์นี้ทางราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติไว้แล้วว่า **วิธีวิฤทธิ** เป็นศัพท์ที่มีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษโดยแท้ แต่ปัญหาคือออกเสียงยาก เพราะเป็นสระ อี ทั้งหมดทุกพยางค์

Ergonomics ศัพท์นี้ทางราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติไว้แล้วว่า **การยศาสตร์** ศัพท์นี้แม้จะไม่เข้าใจว่าคืออะไรแต่ก็ต้องใช้ไปตามนี้ ตรงนี้ก็ไม่น่าแปลกเพราะคำว่า ergonomics นั้นคนทั่วไปก็ 모르จักอยู่แล้ว หากต้องการทราบความหมายก็ต้องค้นในพจนานุกรมเอง

อย่างไรก็ตามมีบางคำที่เราเชื่อว่าคนทั่วไปคงไม่ยอมรับศัพท์บัญญัติแน่ เราก็บัญญัติให้ทับศัพท์ไปเลย ยกตัวอย่างเช่น **entity** ศัพท์บัญญัติคือ **เอนทิตี** แต่เราคิดว่าน่าจะใช้ **เอนทิตี** และ **node** ศัพท์บัญญัติคือ **นัพ** เราได้เพิ่มเติมคำทับศัพท์ไว้ด้วย

ได้กล่าวไปแล้วว่าตามแนวคิดการบัญญัติศัพท์นั้น กรรมการพยายามใช้คำที่เป็นภาษาไทยก่อน แต่การใช้คำไทย ๆ ก็สร้างปัญหาได้เหมือนกัน ลองดูตัวอย่างต่อไปนี้

Plotter กรรมการบัญญัติว่า **เครื่องวาด** ศัพท์นี้ง่ายมาก ใคร ๆ ก็เข้าใจแต่ไม่มีใครชอบและไม่ไม่มีใครใช้ ทุกคนหันไปใช้คำทับศัพท์ว่า **พล็อตเตอร์**

Scanner กรรมการบัญญัติว่า **เครื่องกราดตรวจ** ศัพท์นี้ก็ง่ายเช่นเดียวกัน คำว่ากราดเป็นคำไทยที่มีความหมายตรงกับคำว่ากวาด แต่ก็ไม่มีใครใช้อีก

ความจริงแล้วศัพท์ส่วนใหญ่ที่คณะกรรมการทั้งสองชุดบัญญัติขึ้นเป็นคำไทย ๆ ที่เข้าใจง่ายปัญหาก็คือศัพท์ที่บัญญัติขึ้นจะยาวมากและไม่มีการใช้ ยกตัวอย่างเช่น

Event signaling กรรมการบัญญัติว่า **การให้สัญญาณเหตุการณ์** คำนี้ค่อนข้างยาว แต่เป็นคำสองพยางค์ดังนั้นจึงอาจจะต้องยาวบ้าง ลองดูคำต่อไป

Encryption กรรมการบัญญัติว่า **การเข้ารหัสลับ** เป็นคำที่มีความหมายเข้าใจง่าย จะบัญญัติให้สั้นกว่านี้คงจะไม่ได้อีกแล้ว ลองดูอีกคำหนึ่ง

Transponder กรรมการบัญญัติว่า **ช่องรับส่งผ่านสัญญาณ** เป็นคำที่มีความหมายเข้าใจง่ายอีกคำหนึ่ง แต่ฟังดูแล้วเหมือนไม่ใช่ศัพท์บัญญัติ ดังนั้นคำที่นิยมใช้กันก็คือทรานสปอนเดอร์

อีกคำที่มีลักษณะเช่นนี้ก็คือ **compiler** กรรมการได้บัญญัติเป็นคำไทยไว้สองคำคือ **ตัวแปลโปรแกรม** และ **โปรแกรมแปลโปรแกรม** แน่นนอนที่สุดว่านักคอมพิวเตอร์ย่อมไม่เข้าใจคำนี้ ดังนั้นคำที่ใช้กันมากกว่าก็คือ **คอมไพเลอร์**

เรื่องบัญญัติศัพท์เช่นนี้ ต้องขอบอกว่ากรรมการก็ไม่ค่อยสบายใจนัก แต่ก็ยังหาทางออกที่เหมาะสมไม่ได้

ไหน ๆ ก็เขียนมายืดยาวแล้ว ขอมากล่าวถึงคำว่า **computer** บ้าง คำนี้คณะกรรมการไม่เคยคิดจะบัญญัติเป็นคำไทยเลยเพราะทราบดีว่าเป็นคำที่ใช้ติดปากกันมานานแล้ว จะเปลี่ยนไปก็ไม่ได้ แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งท่านนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ท่านได้ปรารภว่าทำไมถึงใช้คำภาษาอังกฤษกันมาก ไม่หาคำไทย ๆ มาใช้บ้าง แล้วท่านก็ยกตัวอย่างคำว่า **computer** ด้วย คณะกรรมการก็พยายามคิดกันว่าถ้าหากจะบัญญัติคำขึ้นมาใช้ควรจะเป็นคำใด คำที่พวกเราเห็นว่าตรงที่สุดก็คือเครื่องคำนวณ แต่ก็กลายเป็นคำสามัญกลาง ๆ ไปเสียแล้ว ไม่ได้หมายถึงตัวคอมพิวเตอร์ คณะกรรมการก็เลยเสนอให้ใช้คำว่า **คณิตกรณ์** ขึ้น ซึ่งถ้าหากแปลก็คือเครื่องคำนวณนั่นเอง คำนี้เมื่อบัญญัติขึ้นแล้วคนก็ไม่ยอมใช้ แต่ถ้าหากนำคำนี้ไปตั้งเป็นชื่อคนละก็ คงไม่มีใครว่าอะไร กลับจะชอบด้วยซ้ำไป

คำที่เกี่ยวกับตัวเครื่องหรือลักษณะเครื่องคอมพิวเตอร์นั้นทำให้กรรมการต้องปวดศีรษะมาก เพราะมีอยู่มากด้วยกัน และมีการคิดค้นศัพท์ภาษาอังกฤษแตกแขนงต่อไปอีกมาก ก่อนจะอ่านต่อไปขอให้ระลึกด้วยว่า แนวคิดหลักของการบัญญัติศัพท์ของเราก็คือการกำหนดให้ใช้คำไทย ๆ มากที่สุด

Supercomputer คำนี้เรานิยมทับศัพท์และเขียนว่า ซูเปอร์คอมพิวเตอร์ ก่อนจะอ่านต่อไปก็ขอบอกว่า **ซูเปอร์** นั้นเขียนตามมาตรฐานการทับศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน แต่คนไทยหลายคนอาจจะคุ้นเคยกับการเขียนว่า ซูเปอร์ มากกว่า คำนี้เมื่อบัญญัติเป็นคำไทยแล้วก็จะได้ว่า **คอมพิวเตอร์ระดับยิ่งใหญ่** หลายคนอาจจะสงสัยว่าทำไมไม่บัญญัติว่า **อภิมหาคณิตกรณ์** ให้อ่านแล้วรู้รอดไป ถ้าบัญญัติอย่างนี้เราก็คงจะถูกหัวเราะเยาะเย้ยแน่ แต่คนที่หัวเราะเองก็คงจะเคยไปเสาะหาเพลงประเภท **อภิมหาอมตะนิรันตร์กาล** มาฟังโดยไม่เคยคิดว่าเป็นคำอะไรแปลก ๆ ประเภทเดียวกันเลย

คำประเภทนี้ยังมีอีกมาก เช่น **supermicrocomputer** บัญญัติว่า **คอมพิวเตอร์ระดับเล็กมากขึ้นยอด** และ **superminicomputer** บัญญัติว่า **คอมพิวเตอร์ระดับเล็กชั้นยอด**

ปัญหาในการบัญญัติศัพท์

ปัญหาสำคัญของกระบวนการบัญญัติศัพท์มีหลายข้อด้วยกัน ในที่นี้ขอนำมาอธิบายอย่างย่อ ๆ ดังนี้

- ปัญหาเรื่องการขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านการบัญญัติศัพท์ไอซีที ทุกวันนี้มีคนเขียนบทความวิชาการและบทความต่าง ๆ ทางด้านไอซีทีมาก แต่ไม่มีใครที่สนใจงานบัญญัติศัพท์อย่างจริงจัง กรรมการที่แต่งตั้งและมาประชุมนั้นก็ประชุมกันนาน ๆ ก็มีคนใหม่เข้ามาร่วมพิจารณาศัพท์ด้วย เหตุผลง่าย ๆ ก็คือ กรรมการต้องเสียสละเวลามากทีเดียว กรรมการที่ยังปฏิบัติราชการหรือทำงานอยู่ก็ถือว่าทางหน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้สงเคราะห์ยินยอมให้ใช้เวลามาประชุม ส่วนกรรมการที่เกษียณอายุแล้วก็เป็นการ

รบกวนท่านมากจริง ๆ เฉพาะเบี้ยประชุมก็ไม่พอที่จะจ่ายเป็นค่ารถรับจ้างให้ท่านเสียแล้ว

- องค์ประกอบของคณะกรรมการยังไม่เหมาะสม กรรมการส่วนมากเป็นนักเทคโนโลยีหรืออาจารย์ทางด้านไอซีที ส่วนกรรมการที่เป็นนักอักษรศาสตร์หรือนักภาษาศาสตร์นั้นมีน้อยท่าน อาจทำให้ศัพท์ที่บัญญัติขึ้นไม่ค่อยกระชับหรือไพเราะมากนัก
- เลขานุการคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ซึ่งเป็นข้าราชการของราชบัณฑิตยสถานในปัจจุบันนี้มีประสบการณ์ค่อนข้างน้อยทั้งในด้านวิชาการและด้านอักษรศาสตร์ อีกทั้งไม่มีบทบาทในด้านการเสนอความเห็นต่อที่ประชุม และไม่สามารถช่วยงานของคณะกรรมการในด้านวิชาการได้มากนัก นอกจากงานด้านเอกสาร ที่สำคัญก็คือเลขานุการแต่ละคนต้องรับหน้าที่นี้ในคณะอนุกรรมการหลายคณะด้วยกัน ทำให้ไม่สามารถทำงานทุ่มเทให้แก่คณะกรรมการแต่ละคณะได้เต็มที่
- กรรมการที่เป็นผู้แทนของหน่วยงานที่ได้เชิญไปนั้น บางท่านมีความสนใจและช่วยเหลือการบัญญัติศัพท์อย่างเต็มอกเต็มใจมาโดยตลอด แต่บางท่านอาจจะมาในหน้าที่และหมุนเวียนเปลี่ยนหน้ากันมา ท่านที่หมุนเวียนมานี้ไม่สามารถช่วยงานได้อย่างเต็มที่เพราะอีกสาเหตุหนึ่ง คือ การจัดทำรายงานการประชุมในปัจจุบันไม่ได้เก็บเนื้อหาสาระของความรู้ที่ได้จากการประชุมเอาไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการนำศัพท์เดิมที่เคยบัญญัติไว้แล้วมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่อยู่เสมอ
- วิธีการบัญญัติศัพท์ที่เริ่มต้นด้วยคำศัพท์นั้น ไม่น่าจะเหมาะสม ทางที่เหมาะสมมีผู้สะสมคำศัพท์เทคนิคเหล่านี้พร้อมประโยคที่ศัพท์นั้นปรากฏอยู่เอาไว้มาก ๆ เพื่อพิจารณาว่าเขาใช้คำนั้นกันอย่างไร การพิจารณาบริบทด้วยจะทำให้ได้ความหมายที่ดีกว่าดูแต่เพียงคำและความหมายอย่างเดียว ปัจจุบันนี้ เมื่อกรรมการบัญญัติศัพท์ขึ้นเป็นอิสระจากบริบท เวลาคำศัพท์บัญญัติไปใช้จะไม่ราบรื่น หรือใช้ไม่ได้ นี่คือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศัพท์บัญญัติไม่ได้รับความนิยม
- กำหนดเวลาให้ประชุมกรรมการได้เดือนละสองครั้ง กรรมการบัญญัติศัพท์เป็นกรรมการทำงาน ไม่ได้เป็นกรรมการพิจารณากำหนดแนวทางหรืออนุมัติงาน ดังนั้นจะบัญญัติศัพท์ได้มากน้อยแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับการใช้เวลาพิจารณาศัพท์ ขณะนี้เราประชุมคณะกรรมการได้เพียงเดือนละสองครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง จะประชุมมากกว่านี้ก็ไม่มีห้องประชุม ครั้นจะไปประชุมนอกสถานที่ทางคณะเลขานุการก็ไปไม่ได้เพราะ

ติดงานประชุมของคณะอื่น ดังนั้นผลงานที่ออกมาจึงน้อยและไม่ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

- การเผยแพร่ผลงานศัพท์บัญญัติค่อนข้างจำกัด ปัจจุบันราชบัณฑิตยสถานขาดบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ ทำให้ไม่สามารถนำผลงานต่างๆ ลงบรรจุในเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ได้มากและรวดเร็วเท่าที่อยากจะเห็น ผลที่เกิดขึ้นก็คือประชาชนเกิดความเข้าใจผิดในศัพท์จำนวนมาก ศัพท์บางคำที่พูดกันเล่น ๆ ก็มีผู้นำไปขยายความต่อและอ้างว่าเป็นศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานทั้ง ๆ ที่ทางคณะกรรมการไม่เคยบัญญัติศัพท์เช่นนั้นเลย

การกล่าวถึงปัญหาอย่างเดียวกจะไม่เหมาะสม ผู้บริหารท่านหนึ่งได้ยินยอมให้ผู้ได้บังคับบัญชามาปรับทุกข์เล่าปัญหาในการปฏิบัติงานให้ฟัง เมื่อฟังแล้วผู้บริหารท่านนั้นก็ถามว่า คุณมีแนวทางแก้ปัญหายังไร ผู้มาปรับทุกข์ก็บอกไม่ทราบไม่ได้คิด ผู้บริหารก็เลยให้กลับไปคิดแล้วส่าทว่า ได้จ้างให้มาแก้ปัญหา หากแก้ไม่ได้ก็จะไม่จ้าง

ผู้เขียนขอเสนอแนวทางแก้ปัญหานี้ไว้ในที่นี้ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มเติมไว้ก่อนว่า การใช้แนวทางนี้ในการแก้ปัญหากำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ฝ่ายรัฐที่ดูแลนโยบายก็ต้องช่วยเหลือในการรักษามาตรฐานภาษาไทย ฝ่ายรัฐที่ดูแลเรื่องงบประมาณก็ต้องเห็นความสำคัญ และฝ่ายราษฎรที่เป็นฝ่ายบ่นว่าต่าง ๆ นานา ก็จะต้องร่วมมือในงานเกี่ยวกับศัพท์ด้วย ไม่ใช่บ่นว่าอย่างเดียว ขอย้ำว่ากรรมการบัญญัติศัพท์ทุกคนทำงานด้วยใจรักและเป็นห่วงใยในภาษาไทยของเรา การทำงานของพวกเราไม่เคยได้ผลประโยชน์อะไรเลย มีแต่ต้องเสียเวลาในการทำมาหากินของตนเอง บรรดากรรมการที่มาประชุมจะนำเอาผลงานบัญญัติศัพท์ไปขอตำแหน่งทางวิชาการก็ไม่ได้ มีแต่เปลืองตัวเปลืองสมองและเปลืองใจทั้งนั้น

แนวทางแก้ไขปัญหาที่ขอเสนอแนะคือ

1. จัดตั้งสถาบันบัญญัติศัพท์ขึ้นทำหน้าที่นี้โดยตรง ราชบัณฑิตยสถานนั้นเป็นหน่วยงานเก่าแก่แต่ไม่ค่อยได้รับการเหลียวแลจากทางรัฐบาล แม้จะมีพรบ.ฉบับใหม่ แต่ก็ไปเน้นหน้าที่และงานของราชบัณฑิตมากกว่างานทางด้านศัพท์ ตามปกติแล้ว รัฐบาลพบว่าหน่วยงานใดไม่ทำงานตามที่ต้องการจะเห็น รัฐบาลก็มักจะตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมา ตัวอย่างเช่น แม้จะมีสภาวิจัยทำหน้าที่ให้ทุนวิจัยแล้ว ก็ยังตั้ง สำนักงานกองทุนวิจัย (สกว.) และ สำนักงานวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ขึ้นมาอีกสองแห่ง ในทำนองเดียวกันนี้ผู้เขียนก็ขอเสนอให้ตั้งสถาบันบัญญัติศัพท์ขึ้นมาโดยตรงให้เป็น

องค์กรมหาชนทำหน้าที่บัญญัติศัพท์ต่าง ๆ อย่างเดียว แล้วส่งให้ราชบัณฑิตยสถานในฐานะองค์กรมาตรฐานด้านภาษาเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบและอนุมัติให้ใช้ ที่เสนอเช่นนี้เป็นเพราะผู้เขียนเคยไปเยี่ยมเยียนสถาบันจัดทำพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ของญี่ปุ่น พบว่าเขามีพนักงานน้อยกว่าคนทำหน้าที่รวบรวมศัพท์ทางด้านอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์และจัดทำพจนานุกรม เขียนคำอธิบายต่าง ๆ เสรีจรรยา แบบนี้เรียกว่าเป็นงานประจำที่ต้องทำแข่งกับเวลาและเขาก็ทำได้ดี สำหรับการบัญญัติศัพท์ของไทยนั้นผู้เขียนได้อธิบายไปแล้วว่าดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการซึ่งไม่ค่อยมีใครสนใจอยากจะเป็นไม่มีเวลาติดตามศึกษา เมื่อเริ่มงานบัญญัติศัพท์คอมพิวเตอร์ใหม่ ๆ นั้น ยังไม่ได้บัญญัติศัพท์มากมายหลายสาขานัก เลขานุการของคณะกรรมการมีโอกาสทบทวนและช่วยสานให้งานเดินได้เร็ว แต่เวลานี้เลขานุการต้องทำงานให้คณะกรรมการหลายคณะ ไม่มีเวลาทำงานให้คณะกรรมการแต่ละชุดได้เต็มที่ จะให้กรรมการทำก็ไม่ได้เพราะไม่ใช่หน้าที่ของเขา จะคาดคั้นให้ไปทำเป็นการบ้านก็ไม่ใช่ ดังนั้นงานจึงไม่เดิน

2. **รื้อปรับระบบการดำเนินงานของราชบัณฑิตยสถาน** ไม่ว่ารัฐบาลจะตั้งหน่วยงานใหม่เพื่อดำเนินการบัญญัติศัพท์ทางวิชาการหรือไม่ก็ตาม ผู้เขียนเสนอให้รื้อปรับระบบโครงสร้างการดำเนินงานของราชบัณฑิตยสถานใหม่ เพราะวิธีการดำเนินงานแบบเดิมไม่เหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว ในเมื่อราชบัณฑิตยสถานคือองค์กรวิชาการ มีนักวิชาการจำนวนมากที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชบัณฑิต จึงจำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้มแข็งรองรับเพื่อให้ นักวิชาการเหล่านี้สามารถทำงานได้เต็มที่ แต่ปัจจุบันราชบัณฑิตยสถานไม่ได้มีโครงสร้างที่เหมาะสมจะรองรับงานวิชาการ ตำแหน่งงานนักวิชาการคอมพิวเตอร์ก็ไม่มี เครื่องมือสำหรับงานวิชาการก็ไม่พอเพียง งบประมาณสำหรับจัดหาหนังสือวิชาการมาใช้อ้างอิงก็ไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้ราชบัณฑิตยสถานก้าวหน้าเป็นสถาบันมาตรฐานของประเทศได้อย่างไร การรื้อปรับระบบไม่ใช่เฉพาะโครงสร้างขององค์กรเท่านั้น ยังคงต้องเปลี่ยนกรรมวิธีการบัญญัติศัพท์ใหม่ด้วย ปัจจุบันนี้ท่านนายกราชบัณฑิตยสถานเองก็มีแนวคิดในการปรับปรุงการบัญญัติศัพท์โดยวิธีซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการ outsourcing แต่วิธีนี้ก็อาจจะยังไม่เหมาะสมถ้าหากไม่มี best practice ในด้านการบัญญัติศัพท์สำหรับใช้ควบคุมการดำเนินงาน

3. จัดสรรงบประมาณการบัญญัติศัพท์ให้เหมาะสมกับงาน งานบัญญัติศัพท์เป็นงานระดับชาติที่จะมีผลกระทบต่อทุกคน เพราะทุกคนต้องใช้ภาษาไทย ต้องเรียนภาษาไทย และงานนี้จะมีผลต่อไปนานแสนนาน ยกตัวอย่างเช่น ผู้เขียนเคยอ่านรายงานการพิจารณาของทางราชบัณฑิตยสถานว่าควรใช้คำว่า เฉพาะ หรือ เฉพาะ ดี ปรากฏว่าหลังจากการพิจารณาอยู่นาน ก็ได้ข้อสรุปว่าต้องเป็น เฉพาะ หลังจากตกลงกันแล้ว ก็แปลว่าเราก็จะต้องใช้คำนี้ต่อไปอีกตราบเท่าที่ยังคงมีภาษาไทยให้ใช้ อย่างไรก็ตามโดยที่ภาษาไทยนั้นเราใช้กันอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน ผู้บริหารประเทศจึงไม่เห็นความสำคัญของหน่วยงานที่จะต้องดูแลเรื่องนี้ และจัดสรรงบประมาณแบบเสียไม่ได้มาให้ใช้การนำนักปราชญ์มาทำงานก็ต้องมีค่าตอบแทนให้ท่านอย่างสมควรแก่ฐานะ ไม่ใช่มาประชุมครั้งละสองร้อยบาท ผู้เขียนเองเห็นว่าท่านเหล่านี้มีความสำคัญมากกว่าผู้แทนราษฎรด้วยซ้ำ เพราะประการแรกท่านเป็นผู้รู้จริง และ ประการที่สองตำแหน่งกรรมการของท่านไม่ได้มีผลประโยชน์ให้เก็บเกี่ยว ทางแก้คือรัฐต้องสนใจจัดสรรงบประมาณให้มากพอที่ราชบัณฑิตยสถานจะเชิญชวนนักปราชญ์ผู้รู้มาร่วมงานได้ อย่าได้คิดเสียว่านักปราชญ์ท่านจะต้องเป็นผู้เสียสละทำงานให้ประเทศชาติได้ในขณะที่ท้องท่านว่างเปล่า
4. ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาชั้นนำผลิตนักภาษาศาสตร์ที่เชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีขึ้นเพื่อมารับทอดงานบัญญัติศัพท์ต่อไปในอนาคต ผู้เขียนได้เข้ามารับงานบัญญัติศัพท์ที่ราชบัณฑิตยสถานเกือบยี่สิบปีแล้ว ตลอดช่วงเวลาเหล่านี้ยังมองไม่เห็นคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจในเรื่องภาษากับเทคโนโลยี แต่ไม่คิดว่าจะไม่มีท่านเหล่านี้ในเมืองไทยเลย อาจจะมีแต่ผู้เขียนอาจจะไม่รู้จักหรือไม่ได้เห็นผลงาน ดังนั้นผู้เขียนจึงคิดว่าจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องให้สถาบันการศึกษาชั้นนำผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตทางด้านนี้ออกมามาก ๆ ย้ำอีกทีว่าต้องการได้สถาบันชั้นนำเป็นผู้ผลิต สถาบันในเมืองไทยมีมากแต่สถาบันชั้นนำมีน้อย
5. ร่วมมือกับบรรดาสื่อมวลชนในการเผยแพร่ศัพท์บัญญัติ การมาร่วมประชุมสัมมนาในวันนี้ก็เพื่อเล่าให้ท่านผู้เข้าสัมมนาทราบว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ มีปัญหาอะไร และ ขณะเดียวกันก็ต้องการให้ท่านคิดว่าจะช่วยกับทางเราเผยแพร่ศัพท์บัญญัติที่จัดทำขึ้นให้แพร่หลายได้อย่างไร แน่نون มีศัพท์จำนวนมากที่ท่านอาจจะไม่ชอบ เป็นของธรรมดาอย่างยิ่งของโลก นอกจากนั้นการที่คนหนึ่งถูกใจในเรื่องใด ก็ไม่ได้หมายความว่าคนอื่นจะถูกใจในเรื่องนั้น นี่คือความยากของการบัญญัติศัพท์ ดังนั้นหาก

ท่านเห็นว่าศัพท์ใดไม่ถูกใจ เพราะอะไร หรือศัพท์ใดเราบัญญัติผิดเพราะเราไม่เข้าใจ รายละเอียดเรื่องใด ๆ ก็ขอให้แจ้งมาให้ทางกรรมการได้ทราบ เพื่อจะได้นำศัพท์นั้น มาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ขออย่าว่า งานบัญญัติศัพท์เป็นหน้าที่ของคนไทย ทุกคน กรรมการเป็นเพียงนำศัพท์บัญญัติที่คิดว่าเหมาะสมมาเสนอ หากท่านเห็นเป็นอื่นก็ให้ช่วยกันคิดช่วยกันบัญญัติ

ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับศัพท์บัญญัติ

ราชบัณฑิตยสถานและคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บัญญัติศัพท์แปลก ๆ ที่ไม่เข้าหูคนไทย คำหนึ่งที่มีผู้อ้างถึงมากที่สุดคือ **software** ซึ่งพวกเราถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้คิดคำว่า **ละมุน ภัณฑ** และ **hardware** คือ **กระด้างภัณฑ**

หากมีผู้ใดพูดถึงเรื่องนี้กับผู้เขียน ผู้เขียนจะถามกลับว่าเคยเห็นคำเหล่านี้ตีพิมพ์ในหนังสือศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานหรือเปล่า ปรากฏว่าร้อยทั้งร้อยคนพูดเหล่านั้นไม่เคยซื้อหนังสือศัพท์บัญญัติไปศึกษาเลยแม้แต่เล่มเดียว เพราะถ้าซื้อไปศึกษาก็จะพบว่า กรรมการไม่เคยบัญญัติศัพท์ทำนองนี้เลย คนที่พูดกับผมนั้นหากเป็นครูบาอาจารย์ทางด้านคอมพิวเตอร์ก็จะถูกผู้เขียนอบรมว่า ในเมื่อเป็นนักวิทยาศาสตร์ ก่อนจะพูดอะไรก็ให้หาหลักฐานมาให้ดีกว่าก่อน อย่าพูดอะไรสุ่มสี่สุ่มห้า เพราะการพูดนั้นได้แสดงให้เห็นว่ามีอคติเสียแล้ว นักคอมพิวเตอร์ที่ดีต้องเป็นนักวิทยาศาสตร์และต้องคิดอะไรแบบเป็นกลาง พิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ฟังแต่เสียงลือเสียงเล่าอ้าง

ผู้เขียนและกรรมการไม่ได้เสียใจที่ถูกกล่าวหา เพราะขณะนี้พวกเราทำใจได้แล้วกับนิสัยแบบนี้ของคนไทย แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้อ่านครุภาษาไทยที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งไปพูดตลก ๆ ให้เด็ก ๆ ฟังเพื่อเรียกเสียงฮา แล้วก็นำมาเขียนแบบผิด ๆ ในทำนองเหยียดหยันความคิดของราชบัณฑิตยสถาน ได้อ่านแล้วก็รู้สึกเสียวใจแทนเยาวชนไทยที่หลงนับถือคนประเภทนี้ เพราะเรื่องที่พูดคือเรื่องที่เกิดเองทุกอย่าง ไม่เคยศึกษาจากต้นฉบับหรือศัพท์มาตรฐานที่ทางราชบัณฑิตยสถานคิดขึ้นเลย

มีอยู่เรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนรู้สึกขำความคิดของคนไทยอยู่เสมอก็คือ การที่ทุกคนปฏิเสธไม่ยอมรับศัพท์บาลีสันสกฤตและต้องการให้เราบัญญัติศัพท์เป็นคำไทย ๆ แต่พอชื่อตัวเองกลับไม่ต้องการได้ชื่อไทย ๆ กลับไปต้องการชื่อเป็นภาษาบาลีสันสกฤต แล้วชื่อของตนเองนั้นบางที่เจ้าของเองยังไม่รู้ความหมายเลย แล้วคนอื่นจะรู้ความหมายได้อย่างไร

ยกตัวอย่างชื่อเช่น ภคพร วริศรา กฤป มนุชญ์ สุวณันท์ ได้รับความนิยมนมากกว่า สมใจ สมคิด สมหญิง แฉงน้อย

เมื่อเป็นเช่นนี้ทำไมจึงต้องมีปัญหากับคำว่า **สัญรูป** ซึ่งก็คล้ายกับสัญลักษณ์และฟังแล้วเข้าใจดีกว่า **ไอคอน (icon)** หรือ **เกณฑ์วิธี** ซึ่งน่าจะดีกว่า **โพรโทคอล (protocol)**

อันที่จริงกรรมการก็ต้องการที่จะบัญญัติศัพท์ให้เป็นคำไทยที่เข้าใจได้ง่าย แต่ถ้าจะให้ง่ายและมีความหมายครอบคลุมความหมายเดิมได้หมด ศัพท์บัญญัตินั้นก็ยาวเหมือนที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ทำให้การบัญญัติศัพท์เป็นคำไทยทำได้ยากก็คือ เรามีแนวคิดอยู่ว่าศัพท์บัญญัตินั้นควรสาวกลับไปหาคำเดิมในภาษาอังกฤษได้ ดังนั้นเราจึงต้องพยายามคิดคำใหม่ขึ้นมาเสมอ แต่ก็ไม่สามารถสร้างคำใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา และบางครั้งก็ต้องยอมให้ศัพท์ภาษาอังกฤษสองคำมีศัพท์บัญญัติเดียวกัน เช่น **เขต** อาจตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า **zone** และ **domain** เมื่อเป็นเช่นนี้เราก็ต้องยอมกำหนดคำทับศัพท์ไว้ด้วยว่า **โซน** และ **โดเมน**

มีคำถามว่าทำไมเราจึงไม่ทับศัพท์ไปเสียเลยให้รู้แล้วรู้รอด คำตอบแรกก็คือหากเราทับศัพท์ไปหมดทุกคำ ภาษาไทยของเราจะมีแต่ภาษาอังกฤษซึ่งเด็กไทยที่ไม่ได้เรียนภาษานี้มาก็จะไม่เข้าใจอย่างว่าแต่เด็กเลย เคยมีนายแพทย์คนหนึ่งถามผู้เขียนว่า **protocol** คืออะไร เพราะอ่านบทความที่มีคำนี้มาเกี่ยวข้องเมื่อใดก็ไม่เข้าใจ หากระดับนายแพทย์ซึ่งมีความรู้และสติปัญญาสูงยังไม่เข้าใจได้ง่าย ๆ แล้วเด็ก ๆ จะเข้าใจศัพท์ต่าง ๆ ทางเทคนิคที่เป็นภาษาอังกฤษได้อย่างไรกัน

คำตอบต่อมาก็คือ ประเทศไทยโชคดีที่มีภาษาประจำชาติ เราควรภูมิใจในเรื่องนี้ หากเป็นไปได้เราควรสร้างภาษาให้งอกงามต่อไปเรื่อย ๆ ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ไม่ควรปล่อยให้ภาษาของไทยตายหรือหยุดนิ่งอยู่กับที่ คำเทคนิคหลายคำควรบัญญัติให้เป็นคำไทยเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ยกตัวอย่างเช่น อาการลากเมาส์ให้ตัวชี้ตำแหน่งบนจอภาพเคลื่อนที่นำข้อความจากที่หนึ่งมาวางไว้อีกที่หนึ่งนั้น ศัพท์เดิมก็คือ **drag and drop** หากเราทับศัพท์ว่า แดรกแอนด์ดรอป สำหรับพวกเราคงจะพอเข้าใจ แต่เด็ก ๆ เเล่จะเข้าใจละหรือ คำนี้ทางกรรมการบัญญัติว่า **ลากแล้วปล่อย** แต่คำนี้เราไม่ได้ใช้แบบที่อ้อ ๆ ต้องผสมคำที่แสดงสิ่งที่ถูกลากมาปล่อยด้วย

ชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งบอกผู้เขียนว่าเวลานี้คนที่มียุมากแล้วเริ่มรู้สึกไม่สบายใจกับคำศัพท์ต่างชาติที่เริ่มแพร่หลายในญี่ปุ่น คำศัพท์ต่างชาตินั้นปกติญี่ปุ่นจะใช้ตัวอักษรคาตากานะเขียน ส่วนคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นแท้ ๆ นั้นจะใช้ตัวอักษรฮิรางานะ หรือตัวอักษรคันจิ ปัจจุบันนี้ชาวญี่ปุ่นจำนวนมากอ่านตัวอักษรคาตากานะแล้วไม่รู้ว่าคืออะไร หรือ หมายถึงอะไร ยกตัวอย่างเช่นคำที่รู้จักกันดีคือ คาราโอเกะ นั้น คารา เป็นคำญี่ปุ่นแปลว่า เปลา ส่วน โอะเกะ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า orchestra คำนี้ไม่มีปัญหา แต่คำว่า เพอร์ซังคอม นั้นคือ คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล หรือ personal computer จะค่อนข้างยากสำหรับคนสูงอายุที่ไม่รู้จักคอมพิวเตอร์

แนวความคิดสำหรับบัญญัติศัพท์ไอซีที

ในการบัญญัติศัพท์นั้นผู้เขียนได้เสนอแนะแนวทางเพิ่มเติมให้กรรมการทั้งสองคณะพิจารณาใช้ นั่นก็คือ

- การบัญญัติศัพท์ให้ยึดแนวทางเลือกใช้คำไทย บาลีสันสกฤต และ ทับศัพท์ตามลำดับ
- คำเทคนิค หรือคำวิสามานยนามที่เกี่ยวกับชื่อเทคโนโลยีใหม่ ภาษาคอมพิวเตอร์ ชื่อเกณฑ์วิธี คำย่อ และ หลักการ ให้บัญญัติเป็นคำทับศัพท์ให้มากที่สุด
- คำใดที่เป็นคำกริยาอย่างง่าย ๆ จะพยายามบัญญัติเป็นคำไทย เช่น **jam** บัญญัติว่า **ติดขัด** ยกเว้นแต่เมื่อทับศัพท์แล้วเป็นคำไทยง่าย ๆ เช่น **click** บัญญัติว่า **คลิก**
- คำใดที่หน่วยงานราชการกำหนดใช้แล้ว จะกำหนดให้ใช้คำนั้น เช่น **ISDN** หรือ **Integrated Services Digital Network** คำนี้ทางองค์การโทรศัพท์ฯ ได้บัญญัติไว้นานแล้วว่า โครงข่ายบริการสื่อสารร่วมระบบดิจิทัล

ผู้เขียนเชื่อว่าแนวทางนี้จะเหมาะสมกับการบัญญัติศัพท์ไอซีทีมาก แต่ก็สนใจรับฟังข้อเสนอจากท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาและผู้อ่านบทความนี้ด้วย หากท่านเห็นเป็นประการใดกรุณาส่งข้อคิดเห็นมาได้ที่ kanchit@icc.co.th

ความเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นก็คือ ทางราชบัณฑิตยสถานได้เสนอให้เปลี่ยนวิธีการบัญญัติศัพท์ใหม่ คือแทนที่จะให้กรรมการมานั่งประชุมกันและมีเลขานุการช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดทำรายงานการประชุม และค้นหาคำให้ ก็จะเปลี่ยนเป็นเชิญชวนให้มีการจัดทำศัพท์บัญญัติเป็นโครงการขึ้น นั่นก็คือหากกรรมการสนใจจะรับงานบัญญัติศัพท์ไปจัดทำเอง ทางราชบัณฑิตยสถานก็ยินดี แต่ผู้รับไปต้องทำสัญญากับราชบัณฑิตยสถาน ต้องรายงานความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ และจะต้องให้ทางราชบัณฑิตยสถานตรวจสอบผลงานได้ การดำเนินงานเช่นนี้จะทำให้เกิดผลงานได้เร็วกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น การบัญญัติศัพท์ให้เหมาะสมที่สุดต้องทำงานเต็มเวลา ต้องจัดสร้างคลังคำที่รวมทั้งคำและวิธีใช้ ต้องศึกษาความหมายของคำศัพท์เดิมอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะดำเนินการบัญญัติศัพท์ขึ้นมาได้ ทั้งหมดนี้ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ดังนั้นหากจะให้กรรมการรับไปทำแต่ให้เงินค่าสมองเพียงน้อยนิดก็คงจะได้ศัพท์แบบขอไปทีกลับมาเป็นแน่

สรุป

เนื้อหาที่นำมาบอกเล่าในบทความนี้เป็นเพียงต้องการให้ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา และผู้ที่มีโอกาสได้อ่านบทความนี้ได้ทราบว่าคณะกรรมการบัณฑิตศึกษาทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศทำงานอย่างไร มีแนวคิดในการบัณฑิตศึกษาแบบไหน มีปัญหาอะไร อย่างไรก็ตามผู้เขียนก็ได้เสนอให้มีการรื้อปรับระบบกรรมวิธีในการบัณฑิตศึกษาใหม่ โดยจัดตั้งเป็นสถาบันบัณฑิตศึกษาขึ้นมาเป็นองค์กรมหาชน เสนอให้รื้อปรับระบบราชบัณฑิตยสถาน และเสนอให้นำวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด (best practice) ในการบัณฑิตศึกษามาใช้ ส่วนในกรณีที่รัฐบาลไม่พร้อมที่จะตั้งองค์กรมหาชนเพื่อดำเนินการเรื่องนี้ ก็สมควรเข้าใจว่างานบัณฑิตศึกษาเป็นงานที่มีความสำคัญไม่แพ้ งานบัณฑิตศึกษากฎหมายและสมควรได้รับงบประมาณดำเนินการให้มากพอที่จะเชื่อเชิญนักปราชญ์และท่านผู้รู้มาดำเนินงานได้

สำหรับการประชาสัมพันธ์นั้น มีวิธีการดำเนินงานได้หลายทางแต่ต้องได้รับความร่วมมือและประสานงานจากกลุ่มสื่อสารมวลชน ครูบาอาจารย์ และ นักประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง